

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
(Майя НІКОЛАЄВА)
« 30 » серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНА І РОСІЯ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

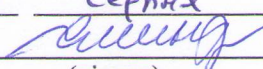
Спеціальність: 032 Історія та археологія

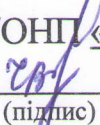
Освітньо-професійна програма: Історія та археологія

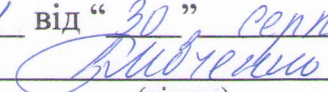
Робоча програма навчальної дисципліни «Україна і Росія в історичній ретроспективі». Одеса: ОНУ, 2024. 17 с.

Розробник: Музичко Олександр Євгенович, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри археології, етнології та всесвітньої історії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри археології, етнології та всесвітньої історії

Протокол № 1 від "29" серпня 2024 р.
Завідувач кафедри (Олена СМІНТИНА)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП/ОНП «Історія та археологія»
 (Вадим ЧЕПЖЕНКО)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією факультету історії та філософії
Протокол № 1 від "30" серпня 2024 р.
Голова НМК (Галина ЛЕВЧЕНКО)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № _____ від "_____" _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____
Протокол № _____ від "_____" _____ 20__ р.
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
<p>Загальна кількість: кредитів – 3</p> <p>Всього годин – 90</p> <p>змістових модулів – 2</p>	Галузь знань	Вибіркова дисципліна	
	<u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва)	<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
	Спеціальність	2-й	2-й
	<u>032 Історія та археологія</u>	<i>Лекції</i>	
		20 год.	6 год.
	^{тппс.1} Спеціалізація:	<i>Практичні, семінарські</i>	
	_____	10	4 год.
	(назва)	<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	80 год.
Рівень вищої освіти: <u>перший (магістри)</u>	Форма підсумкового контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Відбиття Україною агресії з боку Росії на сучасному етапі історії викликало підвищену увагу до історичних аспектів. Курс «Україна та Росія в історичній ретроспективі та з перспективи сучасності» ставить за мету сформувати чітке уявлення студентів щодо глибоких історичних витоків та закономірності сучасної російсько-української війни, ознайомлення студентів із основними досягненнями історіографії в галузі вивчення українсько-російських відносин.

Завдання:

- ознайомити студентів фактами з історії протистояння України та Росії;
- систематизувати наявні знання студентів з історії України та Росії;
- ознайомити студентів із закономірностями суспільно-політичних та соціально-економічних процесів, що зумовили протистояння;
- сформувати у студентів уявлення щодо оцінок найбільш актуальних подій історії України та її культури;
- сприяти формуванню уявлень про міжпредметні зв'язки у вивченні гуманітаристики;
- звернути увагу студентів на засоби протистояння ідеологічним диверсіям російського агресора.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

– *загальних фахових (ЗК)*: ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02. Здатність працювати автономно. ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК06. Здатність працювати в міжнародному контексті. ЗК07. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

– *спеціальних фахових (СК)*: СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію. СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук. СК05. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проекти.

СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

СК07. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПР02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПР03. Розробляти й реалізовувати історичні та міждисциплінарні проекти з урахуванням сучасних методологічних підходів.

ПРО7. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПРО8. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.

ПРО9. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні групи джерел з історії протистояння України та Росії;
- основну історіографічну базу вивчення теми;
- витоки українсько-російського протистояння;
- загальні тенденції боротьби українців з російською загрозою;
- місце та роль загальноєвропейських процесів в історії України;
- основні форми та методи, до яких вдавалися російські політичні режими для асиміляції українців.
- основних фігурантів в історії протистояння України та Росії.

вміти:

- розуміти специфіку періодизації історії відносин України та Росії;
- тлумачити історичну термінологію;
- систематизувати отриману інформацію в межах окремих етапів розвитку історичних процесів;
- аналізувати різні точки зору щодо дискусійних питань історії;
- формувати систему аргументації у межах підготовки до семінарських занять та виконання самостійної роботи.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Витоки російсько-українського протистояння

1. Середньовічна доба зародження російсько-українського протистояння

Проблема етногенезу слов'ян. Велике розселення слов'ян у другій половині I тис. Виникнення Руської держави. «Повість минулих літ» як важливе джерело для формування знань про заснування та розвиток Руського князівства. Перші київські князі династії Рюриковичів. Роль зовнішньої торгівлі в політичній історії країни першої половини X ст. Особливості внутрішньої політики княгині Ольги. Реформи князя Володимира I Великого. Внутрішня і зовнішня політика князя Ярослава Мудрого.

2. Ранньомодерна доба в історії російсько-українського протистояння

Литовсько-московські війни. Битва на Орші. Ливонська війна. Роль запорозького і реєстрового козацтва у внутрішній політиці Речі Посполитої на рубежі XVI-XVII століть. Козацькі повстання. Морські походи козацького війська. П. Конашевич-Сагайдачний. Участь козаків у московських походах війська Речі Посполитої. Хотинська війна.

3. Основні лінії російсько-українського протистояння за доби Гетьманщини.

Переговори гетьмана з московським царем Олексієм Романовим. Ставлення українських політичних еліт до потенційного союзу з Московським царством. Укладання Березневих статей 1654 р. та їхні наслідки. Продовження війни проти Речі Посполитої у 1655-1656 рр. Віленське перемир'я. Характеристика становища України після укладення Вічного миру 1686 р. Внутрішня політика І. Мазепи. Розвиток культури. Соціально-економічні процеси. Початок Північної війни та місце козацького війська у подіях 1700-1708 рр. Таємна угода гетьмана зі шведським королем Карлом XII. Полтавська битва 1709 р. Перша українська політична еміграція. П. Орлик – гетьман України у вигнанні. Розробка «Пактів і Конституції законів і вольностей Війська Запорозького». Наступ царизму на права і вольності Гетьманщини. Гетьманування І. Скоропадського. Перша Малоросійська колегія: функціональне корекція політики царя щодо Української держави. П. Полуботок. Д. Апостол. Правління гетьманського уряду. Кодифікація козацького права. Відновлення гетьманського правління. К. Розумовський.

4. Імперський період: дії Російської імперії щодо асиміляції українців та опір українців

Реформи середини XIX ст. в Австрійській та Російській імперіях. Особливості скасування панщини і кріпацтва. Характеристика соціальної структури українського суспільства у пореформений період. Нові тенденції у розвитку сільського господарства. Перша хвиля трудової міграції. Завершення промислового перевороту. Формування галузей важкої промисловості. Роль залізничного транспорту в розвитку економіки. Зовнішня і внутрішня торгівля. Урбанізація. Суспільно-політичне життя. Гурток «хлопоманів». Зародження «громадівського» руху. М. Драгоманов. Ідеї «громадівського соціалізму». Мовно-культурні процеси. Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський указ 1876 р. «Братерство тарасівців». Роль москвофільства в громадському житті Західної України. Народовці та їхні погляди. Зародження «Просвіт». РУРП – перша українська політична партія. Ю. Бачинський. Промислова криза 1900-1903 рр. та її наслідки. Російська революція 1905-1907 рр. на Україні. Столипінська аграрна реформа.

5. Політичне протистояння та війни між Росією та Україною періоду Української революції.

Проекти вирішення «українського питання» напередодні та під час Першої світової війни. Ставлення українських політиків до росіян. Початок революції й утворення Центральної Ради. Політична платформа Центральної Ради у березні – жовтні 1917 р. та її реалізація. Більшовицький державний переворот і проголошення УНР. Російсько-українська війна зими 1917-1918 рр. Гетьманський державний переворот: підготовка та здійснення. Аграрна політика уряду Української Держави та її наслідки. Особливості робітничого законодавства. Система реорганізації військового будівництва і культурної сфери. Утворення Директорії та антигетьманське повстання. Державна реформа в Австро-Угорській імперії. Проголошення ЗУНР. Початок збройної боротьби з Польщею. Паризька

мирна конференція й «українське питання». Відновлення УНР. Друга УНР у переговорному процесі між РСФРР й Французькою республікою. Реорганізація Дієвої армії УНР влітку 1919 р. та наступ українських армій на Київ і Одесу. Перехід УГА на бік Добровольчої армії. Ліквідація Українського фронту. Перший Зимовий похід армії УНР. Варшавська угода: причини та наслідки, оцінки в історіографії. Другий Зимовий похід армії УНР.

Змістовий модуль 2.

Сучасний етап російсько-українського протистояння. Шлях до війни.

6. Злочинна політика комуністичного режиму в СРСР у другій половині ХХ ст. як етап російсько-українського протистояння

Асиміляційні та репресивні тенденції. Переяславська кампанія Кремля 1954 року. Повстання українців у концтаборах. Діяльність представників Руху опору («дисидентів»). Проекти розвалу СРСР. Погляди російських дисидентів на українців та Україну.

7. Посилення російсько-українського протистояння у 1990-х роках

Спроба державного перевороту 1991 р та проголошення незалежності України. Діяльність президента Л. Кравчука, урядів і парламенту України в галузі державного будівництва. Дискусії навколо проблеми Кримської автономії. Загострення протистояння між законодавчою та виконавчою гілками центральної влади у 1993 р. Вибори до Верховної Ради та президента України у 1994 р. Соціально-економічна та політична платформа президента Л. Кучми. Будапештський меморандум як частина українсько-російських відносин. Великий договір Україна-Росія 1997 року: обставини появи, зміст, значення. П'ята колона Кремля в Україні: від 1990-х років до сучасності/ Злочинна сутність московського патріархату. Олігархи України та російський бізнес. Культурна експансія РФ в Україну та її провідники. Діяльність проросійських партій. Діяльність проросійських ЗМІ.

8. Початок ХХІ ст. як етап російсько-української війни

«Помаранчева» революція. Початок президентської виборчої кампанії 2004 р. і українське суспільство. Фальсифікації виборів з боку влади. Президентська діяльність В. Ющенко. Вибори Президента України 2010 р. Зміна політичного вектору розвитку країни за президентства В. Януковича. Харківські угоди. Причини, привід, перебіг та наслідки Революції гідності 2013 - 2014 рр. Російсько-Українська війна – гібридна фаза 2014 – 2021 років. Негативна реакція РФ на Революцію гідності. Початок АТО. Форми та методи гібридної війни. Анексія Криму та частини Донбасу. Іловайська трагедія. Феномен українських «кіборгів». Повномасштабна війна Росії проти України. Причини, етапи. Проміжні наслідки. Українські герої. Російські злочинці. Колабораціонізм в Україні. Партизанська боротьба українців в окупації. Міжнародна реакція.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	9						
Змістовий модуль 1												
Витоки російсько-українського протистояння												
1. Середньовічна доба зародження російсько-українського протистояння	4	2	2				4	2			3	
2. Ранньомодерна доба в історії російсько-українського протистояння	12	2				10	14				13	
3. Основні лінії російсько-українського протистояння за доби Гетьманщини.	14	2	2			10	14				14	
4. Імперський період: дії Російської імперії щодо асиміляції українців та опір українців	12	2				10	12	2			10	
5. Політичне протистояння та війни між Росією та Україною періоду Української революції.	2	2					2		2			
Разом за змістовим модулем 1	44	10	4			30	44	4	2		38	
Змістовий модуль 2.												
Сучасний етап російсько-українського протистояння. Шлях Росії до війни.												
6. Злочинна політика комуністичного	16	4	2			10	16	2			14	

режиму в СРСР у другій половині ХХ ст. як етап російсько-українського протистояння												
7. Посилення російсько-українського протистояння у 1990-х роках	16	4	2			10	16					16
8. Початок ХХІ ст. як вирішальний етап російсько-української війни	14	2	2			10	14		2			12
Разом за змістовим модулем 2	46	10	6			30	46	2	2			42
Усього годин	90	20	10			60	90	6	4			80

5. Теми семінарських занять

Практичні заняття не передбачені навчальним планом.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д/в	Кількість годин з/в
1	Російські політичні та історичні міфи	4	2
2	Російсько-українське протистояння на сучасному етапі	6	2
	Разом	10	4

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені навчальним планом.

8. Самостійна робота

Самостійна робота студентів є складовим елементом університетської освіти та закономірним продовженням аудиторної роботи викладача і студентів. Формою організації самостійної роботи студентів є опрацювання літератури, джерел та виконання подальшого завдання з таких тем:

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
	До змістових модулів 1, 2	
1	Джерельна та Історіографічна база вивчення українсько-російських відносин [1], [2], [3], [4]	10

2	Середньовічна доба зародження українсько-російського протистояння [1], [2], [3], [4]	10
3	Ранньомодерна доба в історії українсько-російського протистояння. [1], [2], [3], [4]	10
4	Основні лінії українсько-російського протистояння за доби Гетьманщини. [1], [2], [3], [4]	10
5	Початок ХХІ ст. як етап українсько-російського протистояння [1], [2], [3], [4]	20
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій та практичних, ознайомлення з базовою літературою;
- [2] – написання реферату (на вибір як ІНДЗ);
- [3] – ознайомлення з джерелами;
- [4] – ознайомлення зі додатковою літературою

Результати самостійної роботи оцінюються під час поточного і періодичного контролю на лекціях і семінарських заняттях.

Перелік орієнтовних тем рефератів

(індивідуальна самостійна робота)

1. «Велика», «Мала» та «Біла» Русь: сутність та еволюція понять
2. «Шапка Мономаха» як різновид російського міфу
3. Погляди В. Жаботинського на українсько-російські відносини
4. Часопис «Украинская жизнь» як осередок формулювання поглядів на українсько-російські відносини
5. Перший посол України в Росії В. Крижанівський
6. Події 2 травня 2014 року в Одесі як провокація РФ
7. Іловайська трагедія 2014 року як злочин Кремля
8. Анексія Криму РФ у 2014 р.: причини, обставини, наслідки
9. Інцидент у Керченській протоці 25 листопада 2018 року: причини, обставини, наслідки
10. Влада В. Путіна як поширювач та творець російських історичних міфів

9. Методи навчання

Під час вивчення курсу використовуються різні методи навчання у вищій школі. Пояснювально ілюстративний метод та метод проблемного викладу використовується під час лекцій для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків, що наводяться у лекційній частині курсу.

Евристичний метод допомагає в організації активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань.

Дослідницький метод використовується під час самостійної підготовки студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, готуючись до контрольної роботи та виконуючи індивідуальне навчально - дослідне завдання.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Методи контролю включають поточне та підсумкове оцінювання. Поточне оцінювання студентів здійснюється через контроль знань з кожного змістового модуля. Знання студентів оцінюється в ході спецкурсу за такими напрямками:

1. Присутність на занятті.
2. Захист рефератів.
3. Виконання індивідуального завдання.
4. Тестовий контроль за змістовим модулем.

При цьому враховуються два види поточного контролю: перший - за роботою під час аудиторних занять; другий - за результатами самостійної роботи до кожного змістового модулю 1 (тести), написання контрольної роботи до змістового модулю 2.

Підсумковий результат оцінювання враховує: поточне оцінювання за змістовними модулями виконання індивідуального навчально-дослідного завдання у вигляді реферату та усної перевірки знань студентів за контрольними питаннями. Виконання індивідуального навчально - дослідного завдання є обов'язковим для всіх студентів. Усна перевірка знань студентів за контрольними питаннями є обов'язковою для тих студентів, які в результаті поточного оцінювання та виконання індивідуального завдання не брали мінімальної для зарахування кількості балів (60 балів) та необов'язковим (за бажанням) для тих студентів, які бажають підвищити свій рейтинг.

Критерії оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при

	використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого;	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і

		формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом типс і	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання для підсумкового контролю

1. Джерельна база вивчення українсько-російських відносин
2. Історіографія українсько-російських відносин до 1991 року
3. Сучасна Історіографія українсько-російських відносин (після 1991 року і до сьогодні)
4. Протистояння між Володимиро-Суздальським князівством та Українськими землями у середньовіччі як витоки подальших конфліктів
5. «Давньоруська народність» як політичний та історичний міф
6. Війни між Великим князівством Литовським та Московською державою
7. Відносини України у складі Речі Посполитої з Московським царством у другій половині 16 – першій половині 17 ст.
8. Взаємини між Гетьманщиною та Московським царством за доби Б. Хмельницького
9. Церковний аспект українсько-російських взаємин у 17 – 18 ст.
10. Взаємини між Гетьманщиною та Московським царством у другій половині 17 ст.
11. Повстання Степана Разіна та Україна
12. Взаємини між Гетьманщиною та Московським царством наприкінці 17 - першій чверті 18 ст.
13. Наступ Російської імперії на Гетьманщину у 18 ст.
14. Повстання О. Пугачова та Україна
15. Москвофільський рух в Україні та боротьба з ним
16. Валувеський циркуляр та Емський наказ як прояви російської політики проти українців: обставини появи, зміст, значення

17. «Ідея триєдиної народності» у Російській імперії: походження, прояви, функціонування
18. Чорносотенний рух в Україні та боротьба з ним
19. Війна УНР проти російських комуністів та їх колаборантів
20. Війна УНР проти білогвардійців
21. Теорія та практика щодо Росії та росіян у діяльності ОУН та УПА
22. Український рух опору («дисиденти») проти російської комуністичної окупації
23. Тракта́т І. Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?»: обставини появи, зміст, значення
24. Тракта́т М. Брайчевського «Приєднання чи возз'єднання?»: обставини появи, зміст, значення
25. Перші конфлікти України та Росії щодо Криму у першій половині 1990-х років
26. Будапештський меморандум як частина українсько-російських відносин
27. Великий договір Україна-Росія 1997 року: обставини появи, зміст, значення
28. П'ята колона Кремля в Україні: від 1990-х років до сучасності
29. Діяльність українських послів у Росії та російських в Україні
30. Конфлікт щодо острова Тузла: причини, обставини, наслідки
31. Книга Леоніда Кучми «Україна – не Росія»: обставини появи, зміст, значення
32. Газові та торговельні війни Росії проти України початку ХХІ ст.
33. Антиукраїнська діяльність «московського патріархату» в Україні: від витоків до сучасності
34. Протидія українських націоналістичних організацій російським впливам у 1990-х роках – на початку ХХІ ст.
35. Українсько-російська війна – гібридна фаза 2014 – 2021 років

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Індив завд	Сума
Змістовий модуль № 1 (Теми (Теми 1-6))					Змістовий модуль №2 (Теми 7-11)				10	100
Т. 1-2	Т. 3	Т.4	Т.5	Т. 6	Т.7	Т.8	Т.9	Т.10-11		
10	10	10	10	10	10	10	10	10		

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Види навчальної роботи	Бали за одне заняття	Кількість занять	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1			
Поточний контроль на лекціях	2	10	0-20
Контрольна робота за змістовим модулем			0-30
Усього за змістовим модулем 1			0 - 50
Змістовий модуль 2			

Поточний контроль на лекціях	2	10	0-20
Контрольна робота за змістовим модулем			0-30
Усього за змістовим модулем ²			0 - 50
Підсумкова сума балів (залік)			0 – 100 60 - зараховано

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Начально-методичне забезпечення

1. Робоча програма.
2. Силабус
3. Мультимедійні презентації

14. Перелік рекомендованої літератури

Основна література:

1. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. Київ, 2016. 248 с.
2. Брехуненко В. Війна за свідомість. Російські міфи про Україну та її минуле. Київ, 2017. 280 с.
3. Голібард Є. Злочинна рука Росії в Україні. Київ, 2015. 416 с.
4. Кузьо Т. Війна Путіна проти України. Революція, націоналізм і криміналітет / Пер. з англ. Андрія Павлишина. Київ, 2018. 360 с.
5. Капелер А. Нерівні брати. Українці та росіяни від середньовіччя до сучасності. Чернівці: Книги-XXI, 2018. 320 с.
6. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990-2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. Київ, 2017. 331 с.

Допоміжна:

1. Балюк В., Дорошко М. Релігійний чинник у гібридній війні Росії проти України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Міжнародні відносини*. 2020. Вип. 1. С. 5–11.
2. Залізник, Л. Історичні витoki та цивілізаційні передумови російсько-української війни 2014–2016 рр. *Українознавство*. 2016. № 3 (60). С. 26–39.
3. Запорожець, О. Ю. Пропаганда ідей «русского мира» як загроза національній безпеці України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2018. Вип. 136. С. 16–24.
4. Музичко О. Біля витоків деколонізації: демонтаж пам'ятників російським царям в Одесі у 1917–1920 роках. *Славістична збірка*. Вип. III: Збірка статей за матеріалами Третього Міжнародного славістичного колоквиуму. До 90-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук, професора Павла Степановича Соханя (1926 – 2013). До 25-річчя заснування Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України (м. Київ, 18 листопада 2016 р.) / За редакцією Д. Гордієнка та В. Корнієнка. К., 2017. С. 101 – 113.
5. Музичко О. Боротьба з російським тоталітаризмом як духовний імператив діяльності представника другої хвилі української еміграції художника Віктора Цимбала. *Тоталітаризм як система знищення національної пам'яті: збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 11 – 12 червня 2020 року* / науковий редактор Т. Єщенко. Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2020. С. 188 – 192.
6. Російський імперіалізм / упоряд. Тарас Гунчак; [пер. з англ. Т. Цимбал]. Київ: Києво-Могилян. акад., 2010. 395 с.
7. Слабошпицький, М. Велика війна 2014: Україна: виклики, події, матеріали. Київ : Ярославів Вал, 2015. 320 с.
8. Снайдер, Т. Українська історія, російська політика, європейське майбутнє / Тімоті Снайдер, за заг. ред. : Олексія Панича, пер. : Олексій Панич, Роксоляна Свято. Київ : Дух і Літера, 2014. 232 с.
9. Слова та війни: Україна в боротьбі з кремлівською пропагандою / Артем Бабак, Тетяна Матичак та ін. Громадська організація «Інтерньюз-Україна». Київ : КІС, 2017. 132 с.
10. Смолій В., Якубова Л. Історичний контекст формування проекту російський мир та практика його реалізації в Криму й на Донбасі : аналітична записка; Інститут історії України НАН України. Київ, 2018. 144 с.
11. Турченко Ф., Турченко Г. Проект «Новоросія» і новітня російсько-українська війна. Київ: Інститут історії України НАН України, 2015. 165 с.
12. Цвілюк, С. А. Україна і «Русский мир». Важкий досвід співіснування: від «братського союзу» до ненависті і масової українофобії: історичні нариси та наукова публіцистика. Одеса: Астропринт, 2016. 522 с

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Інституту історії НАН України. Режим доступу: <http://www.history.org.ua>
2. Офіційний сайт НБ ОНУ імені І. І. Мечникова. Режим доступу: <http://library.onu.edu.ua>
3. Бібліотека «Культура України». Режим доступу: <http://elib.nplu.org/>.
4. Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Режим доступу: <http://mari.kiev.ua/>